

1940'da Dünya Madenciliği.

UMUMİ VAZİYET:

Bütün dünyayı sarmak tehlikesini gösteren Avrupa harbinin 19-uncu ayında-yız. 1940 senesinin sonlarına doğru eski dünya -yani Avrupa- ile yeni dünya tesmiye olunan Amerika arasında silahlanmaya müteveccih iktisadî bir yarış bütün gergini iği ve kuvvetile belirmeye başlamıştır. Harp endüstri ve tekniği, modern iki kıt'anın istihsâl ve imalât müsabakası halini almış bulunmaktadır. Bundan dolayı münferit ham madde istihsâl ve sarfiyatı normalin fevkinde çoğalmış ve temmuz ayından itibaren fiyatlar hızla yükselmeğe başlamıştır. Bu sarfiyatın millî müdafaa haricindeki kısmının tahdidi için zecrîtedbirlerin alınmasına lüzum görülmüş, hattâ istihsal, sarfiyat ve fiyatların sıkı bir kontrole tâbi tutulmasına veya bunların hükümetçe tanzimine girişilmiştir. Aynı zamanda bazı ham madde yerine aşağı yukarı aynı evsafı gösteren diğer iptidaî maddelerden istifade yollarının aranılmasına ihtiyaç hâsıl olmuştur.

1940 nisanına kadar durgunluk arzeden Amerika endüstrisinin faaliyeti sene ortalarından itibaren yeni bir ilerleme safhasına girmiş ve kapasitesinin % 60-ından sene nihayetinde % 98-ine fırlamıştır. Anglo-Sakson blokunun teşkili ve Amerika B. D-inin hummalı bir tarzda silâhlanması 1940 nihayetine doğru metallere olan rağbeti ve buna muvazi sarfiyatı fevkalâde arttırmıştır. Neticede bütün metal ve madencilik branşlarında istihsâlâtın arttığı ve verim kabiliyetinin yükseldiği görülmüştür. Kalay istihsâlâtı Standard miktarın % 130-na çıkarılmış, Cenubî Amerikada toplanan bakır stokları erimeye başlamış ve Amerika B. D-inin kurşun ile çinko istihsâlâtı, azamî miktara çıkarılmıştır. Modern harbin esasını teşkil eden dünya çelik istihsâlâtı 1940 senesinde 158 milyon ton gibi ehemmiyetli bir miktarı bulmuştur. Neticede 1940 senesi- umum istihsâlâtı yüksek; konjonktür yılı olan 1929 u aşarak endüstri faaliyeti (istilâya maruz kalan memleketler hariç) yeni bir kalkınma ve ilerleme safhasına girmiş bulunmaktadır.

1940 dünya madenciliğini daha sarıh bir şekilde tebarüz maksadiyle münferit maden istihsâl ve sarfiyatının başlıca memleketlerdeki durumunu gözden geçirelim.

BAKIR:

Amerika B! D-inin 1940' senesi bakır sarfiyatı ve ihracatı 1,1 milyon tonu bulmuştur; Bu miktar şimdiye' kadar kaydedilmiş olan dahilî ve haricî imrarattan % 15 fazladır, 1040* senesi> musBffe* bste ihracatlı cüz.î biP tenakus kaydetmişken, dahilî sarfiyatta 11939-yılma nazaran. % 40,40 nisbetinde bir artış şayanı, dikkattir. Amerika B. D-i Metal Bürosu istatistiklerine^ göre memleketin 1^939 ve 1940 senelelerinde bakır istihsâl, imrarat ve stokları" aşağıdaki durumdadır (milyon libre hesabı):

	1939	1940
Yerli cevherden bakır istihsalâtı	1.410	1.830
Ecnebi » » »	609	736
Musaffa bakır ithalâtı	33	135
1. ikincikânun tarihinde stok	362	191
Yekûn	2.414	2.942
Musaffa bakır ihracatı	793	765
31.12 tarihinde stok	191	168
Yekûn	984	933
Dahilî imrarat	1.430	2.009

Bu rakkamlara bakılırsa 1940 senesinde yerli cevherden bakır istihsalâtı % 27 nisbetinde çoğalmıştır.

Sene sonu stokları ise 1939-a nazaran % 5,18 nisbetinde bir tenakus göstermektedir. Amerika B. D-inin 1941 senesi bakır sarfiyatınının 1,57 milyon tona çıkması beklenilmektedir. Bu miktardan 490.000 tonunun Cenubî Amerikadan ithal edilmesi düşünülmektedir. Amerika B. D-i son zamanlarda Şili ve Meksikadan 100.000 tonu mütecaviz külçe bakır ithal etmiştir.

1940 senesi bakır müşterileri arasında Sovyet Rusya, İngiltere ve Japonya ön sırada gelmektedir. Yalnız ikincikânun 1940 zarfında Sovyet Rusyaya 26.603 ton

musaffa bakır ithal olunmuştur. 1940 ihracatının % 27-si İngiltereye ve % 23-ü Sovyet Rusyaya isabet etmektedir. Amerika B. D-inin müstakil Çin'e olan yardım kararının bir tezahürü olarak birincikânun ayı zarfında bu memlekete 11.121 ton musaffa bakır ithal edilmiş bulunmaktadır.

Amerika B. D-inin 1940 senesinde aylara göre bakır istihsâl, imrarat ve stok durumunu şort ton hesabına aşağıya yazıyoruz:

Memleketin musaffa bakır stoku 1939 bidayetinde 159.485 ton iken 1.1.1941 tarihinde 142.772 tona düşmüştür.

Son alman haberlere göre Amerika B. D-i stratejik ihtiyacatını takviye maksadiyle Cenubî Amerika memleketlerinden yine 100.000 ton külçe bakır mubayaa-sında bulunmuştur. Bundan maada Anaconda Bakır Ş-ti 58.000 ton, Cennecot Bakır Ş-ti 29.000 ton ve Amerika Metal Ş-ti 10.000 ton İbero-Amerika'dan bakır mubayaa-sı yapmışlardır. Aylık teslim miktarı 25.000 tonu tutmaktadır.

Cenubî Amerika memleketlerinden Şili 1940 senesi ortalarına doğru bakır istihsalâtını tahdit etmek mecburiyetinde kalmış ve mart ayında 35.900 tona baliğ olan bakır istihsâlî eylül ayında 14.900 tona indirilmiştir. Amerika B. D-i ve Japonya tarafından vâki talep üzerine 1940 sonuna doğru bakır istihsalâtı yine normal sevi-

A y l a r	Isthsalat	imrarat	Ay sonunda stoklar
İkinci kânun	80.501	91.428	135.441
Şubat	82.761	63.215	145.393
Mart	86.295	64.376	159.795
Nisan	80.964	68.665	169.120
Mayıs	86.027	69.467	178.664
Haziran	86.077	61.716	199.586
Temmuz	90.995	71.226	215.823
Ağustos	80.851	96.383	198.730
Eylül	82.843	96.485	185.313
Birinci teşrin	83.096	103.771	164.618
İkinci teşrin	96.283	102.403	158.418
Birinci kânun	97.035	112.071	142.772
Yekûn	1.033.728	1.001.886	142.772

yesine çıkararak senevi miktar 310.000 tona yaklaşmıştır. Meksika da son aylar zarfında bakır istihsalini teşvik ederek senevi istihsalâtı takriben 40.000 tona iblâğ etmiştir. 1940 senesinde Peru 38.900 ton bakır imraratı yapmıştır.

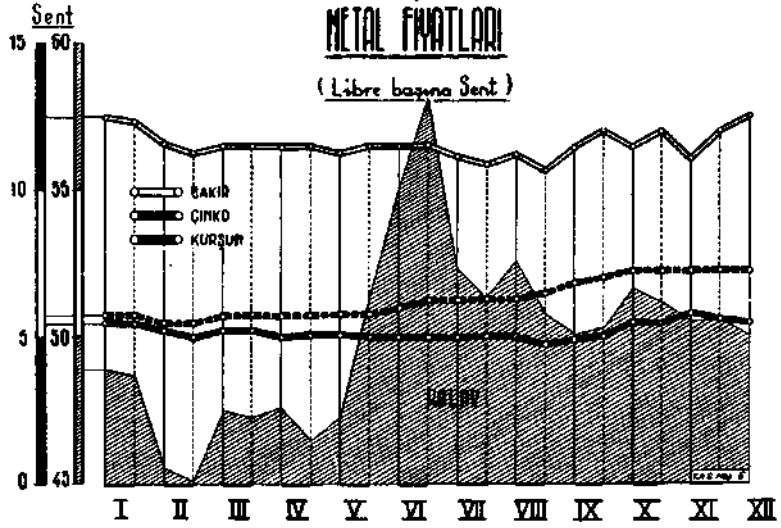
Amerika harici memleketlerin bakır istihsalâtına gelince: Yugoslavyanın 1940 senesindeki musaffa bakır istihsalî aşağı yukarı 1939 seviyesinde kalarak 54.000 tonu bulmuştur. 1938 senesinde 7.000 ton bakır istihsal eden İsveç yeni metotları sayesinde 1940 yılında 12.000 ton musaffa bakır imrar edebilmiştir.

New-York piyasasında Standard bakırın libresi sene niha-yetinde 11,10 - 11,20 sentten 10,84 ilâ 10,91 sente düşmüştür. 1941 temmuzunda teslim fiyatı ise libre başına 10,90-ı tutmaktadır. Elektrolitik bakır fiyatı sene bidayetinde yükselerek libre başına 12,50 sentten muamele gördükten sonra 1940 ortalarına doğru 10,50 sente inmiştir. Sene-nin son 3-4 ayı zarfında libresi 12 sentte karar kılmıştır.

Londrada musaffa bakır fiyatı ton başına 61 sterlin ve 10 şilin iken elektrolitik bakır 62 sterlinden muamele görmekte berdevamdır.

1940 SENESİ AYLARIN BAŞLARI VE ORTALARINDA AMERİKA B.D.İNDE

METAL FİYATLARI (Libre başına Sent)

KALAY:

Lahey Kalay Tetkik Dairesi 1940 senesi dünya istihsalâtı hakkında aşağıdaki malûmatı vermektedir: Beynelmîlel Kalay Karteli tarafından tesbit olunan istihsal yekûnunun standardın % 130-na çıkarılması kararını müteakip istihsalâtın teşviki için bütün lüzumlu tedbirler alınmıştır. Bundan dolayı 1940 yılında dünya kalay istihsalâtı rekor senesi olan 1937 yi aşmıştır. Malaya Federasyonunun 108.000 ton, Hollanda Hindistanının 48.000 ton, Nijeryanın 21.400 ton kalay istihsal etmiş oldukları zannedilmektedir. Bu rakkamlara nazaran 1940 dünya kalay istihsalâtı 273.600 long tona baliğ olmuştur. Halbuki 1937 istihsalâtı ancak 209.100 ton idi.

1940 senesi kalay istihsalâtının muhtelif müstahsillere isabet eden miktarları aşağıdadır:

Memleket	Long ton
Bolivya	39.000
Belçika Kongosu	10.000
Hindi-Çini	2.000
Hollanda Hindistanı	48.000
Malaya feder.	108.000
Nijerya	21.400
Siyam (Taylan)	16.000
Diğer memleketler	29.200
Yekûn	273.600

Bu miktar 1939 senesi istihsalütından % 42 fazladır.

İstihsalâta muvazi bir şekilde dünya kalay sarfiyatı da harp yüzünden 1939 senesine nazaran ehemmiyetli miktarda artmıştır. 1939 senesinde aşağı yukarı 70.000 long tonu bulan Amerika B. D-inin kalay sarfiyatı 1940 senesinde % 71,3 nisbetinde artarak 120.000 tona balığ olmuştur. İn gilterenin kalay istihlâki de 1939 yıma nazaran % 20 nisbetinde bir artış kaydetmektedir.

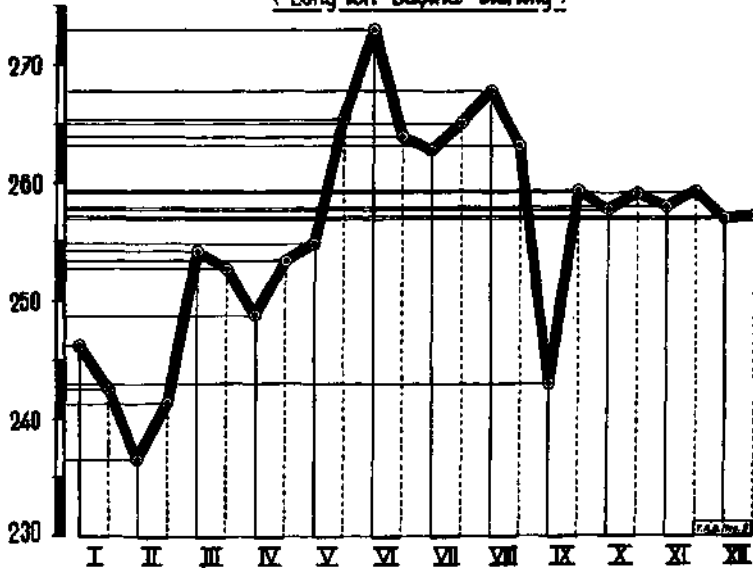
Amerika B. D-i fevkalâde artan kalay sarfiyatı karşısında bazı tedbirler almak mecburiyetinde kalmıştır. Memlekette kalay izabehanelerinin tesisine girilmiş ve Bolivya ile yeni bir anlaşma imzalanarak beş sene müddetle senevi 36.000 long ton Bolivya'dan kalay konsantresi ithal edilmesi kararlaştırılmıştır. Aynı şerait altında Metal Rezerv Kumpanyası ile Patino Grubu arasında bir mukavele imzalanmış olduğundan Amerika B. D-i her sene 36.000 ton safi kalay istihsaline lâzımgelen cevheri ithal ve memleketin yeni tesis olunan kalay izabehanelerinde tasfiye edecektir.

Dünya kalay stoklarına gelince: 1940 senesi ortalarından itibaren bir tezayüt dikkate şayandır: Temmuz stoku 48.830 long ton iken, ağustos sonunda 51.232 ve

eylül nihayetinde 52.824 long tonu bulmuştur. Amerika B. D-inin kalay stoku iki mislini bularak 4.208 long tondan 9438 long tona çıkmıştır. Buna mukabil İngilterenin kalay stoklarında bir tenakus göze çarpmaktadır. İkinciteşrin ayında dünya kalay stoku 40.000 tona indikten sonra 31.12.1940 tarihinde yine 4.500 long ton bir tezayütle 44.500 tona balığ olmuştur.

Londra kalay fiyatları 1940 senesi

**1940 SENESİ AYLARIN BAŞLARI VE ORTALARINDA LONDRA'DA
KALAY DURUMU**
(Long ton başına sterling)

zarfında ehemmiyetli bir temevvüç kaydederek long ton başına 236,5 sterlin ile 280,5 sterlin arasında muamele görmüştür. Hattâ şubat bidayetinde 232 sterline kadar indikten sonra tedricen yükselerek haziranda 280 sterlini bulmuştur. Müteakip aylarda kalay fiyatı inmiş ve sene sonuna doğru ton başına 257 ilâ 260 sterlin arasında muamele görmüştür. 1941 senesi şubatında yeni bir istikrar kazanarak 283 sterline kadar çıkmış bulunmaktadır.

1939 senesinin azamî fiyatı 272 sterlini bulduğuna göre 1940 yılındaki kalay fiyatları cüz'î bir tereffü kaydetmiştir.

Amerika B. D.-inde libre başına 48,75 sentle 1940 senesine giren kalay fiyatı şubat ayında 45 sente inmiş ve müteakip aylarda yeni bir istikrarla 15.6.940 tarihinde 58,125 sente çıkmıştır. Temmuz ayından itibaren yine düşmeğe başlamış ve 1940 sonunda libresi 50,05 sentle muamele görmüştür. 1941 bidayetinde cüzî bir gelişme ile 50,10 senti bulmuştur. 1940 senesinde Amerika B. D.-i piyasasında azamî 58,12 ve asgarî 44,75 sentle muamele gören kalay 1939 senesinin en yüksek fiyatı olan 75 sente nazaran oldukça dun bir durum kaydetmiştir.

KURŞUN VE ÇİNKO:

Harp ve silâhlanma kurşuna olan rağbeti arttırdığından 1940 senesinde gerek Amerika B. D.-inde olsun, gerek Avrupanın bazı memleketlerinde kurşun istihsalâtı bilhassa son aylar zarfında yeni bir inkişaf kaydetmektedir. Harp arifesinde ayda 39.000 ton istihsal eden Amerika B. D.-i 1940 senesinin sonlarına doğru kurşun istihsalâtını aşağı yukarı bir misli artırarak 61.800 şort tona çıkarmağa muvaffak olmuştur. Amerika B.D.-nin 1940 senesine isabet eden kurşun istihsalâtı 587.517 şort tona baliğ olmuştur. Buna mukabil senevî kurşun imraratı 605.250 şort tona çıkmıştır. Neticede mart sonunda 72.658 şort tonu bulan stok 1940 sonunda 40.900 tona düşmüştür.

Amerika B. D.-inin 1940 senesi aylara göre kurşun istihsal, imrarat ve ay sonu stokları şort ton üzerinden cetvelde derc ediyoruz.

Amerika B. D.-i 1940 senesinin ilk 9 ayında 21.522 ton kurşun ihracatı yapmıştır. Bu miktardan 11.344 tonu Japonya'ya ithal edilmiştir.

Meksika'nın kurşun istihsalâtı Avrupaya olan ihracatın güçleşmesi yüzünden 1940 senesi ortalarında tahdide tâbi tutulduğundan 1939 senesine nazaran 65.400 ton bir tenakusla takriben 154.200 tona baliğ olmuştur. Bu miktardan 120.000 tonu

A y l a r	Istihsalât	imrarat	Ay sonu stok
İkinci kânun	49.683	39.875	68.539
Şubat	43.317	39.176	72.658
Mart	48.400	46.353	74.693
Nisan	35.343	46.563	63.463
Mayıs	46.268	46.919	62.955
Haziran	42.306	49.904	55.343
Temmuz	44.600	52.560	47.360
Ağustos	47.600	51.600	43.300
Eylül	51.400	53.500	41.300
Birinci teşrin	57.900	62.500	35.400
İkinci teşrin	58.900	57.500	35.800
Birinci kânun	61.800	58.800	40.900
Yekün	587.517	605.250	40.900

Amerika B. D.-ine ithal edilmiştir. Amerika B. D.-inin bir taraftan silâhlanması ve diğer taraftan stratejik metal ihtiyatının artırılması Meksika'nın kurşun istihsalâtını teşvik etmektedir.

Yugoslavya'nın kurşun istihsalâtı son bir sene zarfında 11.000 tondan 33.000 tona çıkarılabilmektedir. İspanya kurşun istihsalâtını arttırmak maksadıyla bazı mühim tedbirler almıştır. Kartagena kurşun madenleri işletilmeğe başlanmıştır. Hükümetin yeni bir emri üzerine kurşun serbest ticareti ilga edilmiş ve hükümete intikal etmiştir. Kurşun inhisarları kurşun fiyatını fob İspanyol limanı 140 dolar olarak tesbit etmiştir. İsviçrede 20 senedenberi metruk duran kurşun madenlerinin yeniden işletilmesine girişilmiştir.

Deniz seyrüseferinin emniyetsizliği bilhassa Cenubî Amerika kurşun stoklarının çoğalmasına ve Avrupa'da kurşuna olan rağbetin artmasına sebep olmuştur. Bundan dolayı New-York piyasasında birinciteşrin sonlarında libresi 5,80 sente çıkan kurşun fiyatı ikinciteşrin ayında 5,68-e ve sene sonunda 5,50 sente inmiştir. 1940 senesi zarfında en aşağı fiyat 4,75 sent olarak ağustos ortalarında kaydedilmiş bulunmaktadır.

Londra'da resmî kurşun narhı ton başına 25 sterlin seviyesinde kalmıştır.

Kurşun fiyatı Amerika B. D.-inde son zamanlarda bir düşüş kaydetmekte iken çinko fiyatı harp bidayetindenberi görülmiyen istikrarı muhafaza etmektedir. 1940 senesi bidayetinde libre başına 5,75 den 5,50 sente düşen çinko hazirandan itibaren 6-6,25 sente çıkarak birinciteşrin ortalarına doğru libresi 7,25 senti bulmuş ve son zamana kadar aynı seviyeyi muhafaza etmiştir.

1940 senesi sonuna doğru çinkoya olan rağbet oldukça artmıştır. Bundan dolayı çinko endüstrisi kapasitesinin % 82-si ile çalışmaktadır. Demir ve çelik endüstrisinin inkişafı da çinko sarfiyatını artırmaktadır. Binaenaleyh Amerika B.D.-inin çinko imraratı bilhassa ağustos ayından itibaren sistematik bir şekilde çoğalmaktadır. Aynı zamanda çinko stokları gittikçe azalarak harp arifesi olan 1939 ağustosunda 122.814 şort tondan 31.12.1940 tarihinde 12.900 tona düşmüştür. Amerika B.D.-nin 1940 senesi aylara göre çinko istihsal, imrarat ve ay sonu stokları şöyledir (şort ton hesabı):

A y l a r	İstihsalat	imrarat	Stok	A y l a r	İstihsalât	İmrrarat	Stok
İkinci kânun	57.158	57.551	65.602	Nakliyekûn	378.045	379.067	
Şubat	54.532	53.048	67.086	Ağustos	49.999	64.100	44.700
Mart	57.620	51.095	73.611	Eylül	53.100	66.800	31.000
Nisan	54.601	46.978	81.234	Birinci teşrin	56.400	73.200	22.600
Mayıs	52.979	59.177	75.036	ikinci teşrin	56.500	61.100	17.900
Haziran	49.155	53.518	70.673	Birinci kânun	59.000	65.400	12.900
Temmuz	52.000	57.700	59.100				
Yekûn	378.045	379.067		Yekûn	653.044	709.267	12.900

Bu cetvelden de görüldüğü veçhile Amerika B. D.-nin 1940 senesi çinko istihsalâtı 653.044 şort tonu bulmuşken, imrarat yekûnu 709.267 şort tonu tutmuştur, neticede sene bidayetinde 65.995 şort ton olan çinko stoku 31.12.1940 tarihinde asgarî miktara inmiştir.

İmrrarın artmasına ihracat miktarlarının yükselmesi de sebep teşkil etmektedir. 1939 senesinin ilk 9 ayında ancak 292 tonu bulan Amerika B. D.-nin çinko ihracatı 1940 senesinin aynı devresinde 59.299 tona baliğ olmuştur. Bu miktardan 25.125 tonu, yani % 42-si İngiltere'ye ithal edilmiştir.

Harp dolayısıyla gittikçe artan çinko ihtiyacını temin maksadıyla Amerika B. D.-nin metal endüstrisi bazı tedbirler almış bulunmaktadır ki, bunlar sayesinde 1941 senesinde Amerika B. D.-nin çinko izabehanelerinin kapasiteleri 860.000 tona baliğ olacaktır. Buna mukabil 1941 sarfiyatı 780.000 ton olarak tahmin edilmektedir. Binaenaleyh 80.000 ton bir stok teşkili beklenilmektedir. Bunun için mevcut izabehanelerin tevsi ve eskilerin tamir ve yeniden tesisine girişilmiştir. Bu istikametteki mesai programı 1941 mayısına kadar hitama ermiş olmalıdır.

Diğer memleketlerden Şimalî Rodezyanın 1940 senesi çinko istihsalâtı ihracatın müşkülâtı yüzünden takriben ancak 12.000 tona baliğ olmuştur. Yugoslavya 1940 yılında 6.000 ton çinko imrar etmiştir. Avrupa'nın başlıca çinko müstahsilleri olan Almanya, Belçika ve Polonya'nın istihsalâtı hakkında kat'î bir malûmat mevcut değildir.

Londra piyasasında 1940 senesi resmî narhı long ton başına 25,75 sterlin olarak aynı seviyeyi muhafaza etmiştir.

Harp yüzünden bazı memleketlerde başgösteren metal kıtlığından dolayı bütün istihsal ve imrar işleri ve fiyatlar hükümetin sıkı bir kontrolüne tâbi tutulmaktadır. İtalyada müteaddit defalar madenî eşya toplatılmıştır. Romanyada da bütün metaller hükümet daireleri emrine alınmış ve metal stokları millî müdafaa emrine amade tutulmuştur. Kanadada bile çinko ve mamulâtının ihracatı yasak edilmiştir. Amerika B. D.-inde de bazı metallerin ihracatının lisansa tâbi tutulması kararlaştırılmıştır.

ALTIN ve GÜMÜŞ:

Son 8-9 sene zarfında muntazaman artmakta olan dünya altın istihsalâtı 1940 senesinde de evvelki seneye nazaran bir terakki kaydetmektedir. Dünya istihsalâtının üçte biri Cenubî Afrika İttihadının ki olup 1939 senesinde 12.819.344 onz iken 1940 yılında 1.218.397 onz yani % 9,4 nisbetinde bir tezeyütle 14.037.741 onza çıkmıştır. Deniz münakalâtının en mübrem maddelere inhisar olunmasından dolayı Cenubî Afrika İttihadının altın stoku 6 milyon safi onza yani takriben 200 tona baliğ olmuştur.

Transval altın madenlerinde çalışan amele sayısı 350.000 den sene nihayetine doğru 356.300 kişiye çıkarılmıştır.

Rodezya altın istihsalâtı son bir sene zarfında 772.000 onzdan 940.989 onza çıkmış ve 1940 istihsalâtı 1939 yılına nazaran 168.989 onz yani % 21,89 nisbetinde bir tezeyüt göstermektedir. Filipin adaları dahil olmak üzere Amerika B. D.-inin 1940 senesi altın istihsalâtı 1939 yılına nazaran % 5 bir artışla 5,91 milyon onza baliğ olmuştur. Buna mukabil Amerika B. D.-inin gümüş istihsalâtındaki tezeyüt % 10-u

bulmuş ve 1940 yılı istihsalatı 66 milyon onza çıkmıştır. Bu memleketin 1940 senesi altın ve gümüş istihsalatının kıymeti 258 milyon doları tutmuştur. Harp bidayetine Amerika B. D-inin altın stoku muntazaman artmış ve 1940 nihayetinde 22,3 milyar dolar kıymetine baliğ olmuştur.

Kanadanın 1940 altın istihsalatı 5 milyon onzu aşmıştır. 1939 senesinde 1.054 kg. altın istihsal etmiş olan Yugoslavya 1940 yılında % 6 nisbetinde bir tezyütle 1.114 kg. elde etmiştir. Yugoslavyanın 1940 yılı gümüş istihsalatındaki artış daha fazladır: 1939 senesinde 1.482 kg. bulan istihsale mukabil 1940 yılında 5.162 kg. gibi mühim bir miktar dikkate şayandır. Buna mukabil Romanyanın altın istihsalatı 87 kg. miktarında bir tenakus kaydederek 2.269,58 kg. bulmuştur.

Müstakil Çin hükümeti memleketin altın istihsalatını artırmak maksadiyle Altın Arama Dairesi tesis etmiş ve mubayaa narhını onz başına 160 Çin dolarına çıkarmıştır. Yeni alınan tedbirler neticesinde 1939 senesinde 130.000 onzu bulan Çin altın istihsalatının 1941 senesinde 300.000 onza çıkarılması beklenilmektedir.

Altın fiyatlarına gelince: 1940 senesinde fazla bir temevvüç kaydedilmemiştir. New-York'ta altının safi onzu 1940 zarfında 35 ile 35,5 dolar arasında muamele görmüştür. Londrada hükümetçe tesbit olunan altın narhı 1940 senesinde değişmeden onz başına 168 şiling olarak kalmıştır.

1940 yılı dünya gümüş istihsalatında da yeni bir terakki kaydedilmiş ve senevi istihsalat miktarı 278 milyon onza baliğ olmuştur. Son alınan malûmata göre 1939 istihsalatı 264,2 milyon onz tutmuştur. Binaenaleyh 1940 senesi dünya gümüş istihsalatında 1939 yılına nazaran 13,8 milyon onz yani % 5,22 nisbetinde bir artış dikkate şayandır.

1939 ve 1940 senelerinde başlıca memleketlerin gümüş istihsalatı (milyon onz hesabı ile) şöyledir:

Memleketler	1939	1940
Amerika B. D-i	57,9	66
Meksika	81,5	84,5
Kanada	24,2	25
Cenubî Amerika	30,9	32,5
Diğer memleketler	69,7	70
Yekûn	264,2	278,0

Evvelki sene stoklarından 1940 senesi zarfında satışa çıkarılmış olan gümüş miktarı 40,4 milyon onz olarak tahmin edilmektedir. Bu miktarın 32,4 milyon onzu Cinden, 7 milyon onzu Honkongdan ve takriben 1 milyon onzu Hindistandan neşet etmektedir.

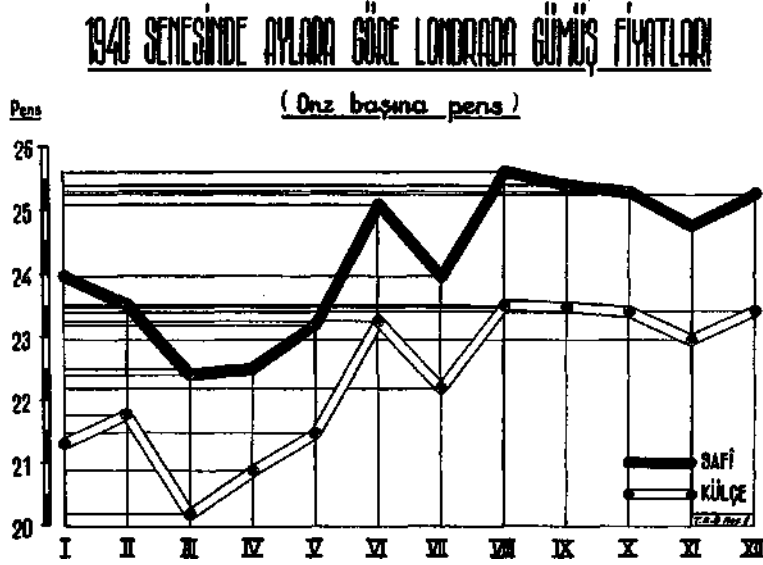
Amerika B. D-i devlet makamları 1940 yılı zarfında cem'an 203,1 milyon onz gümüş mubayaa etmiştir. 1939 senesi mubayaa 343,3 milyon onzu bulmuştu. 1940 yılında hükümetçe satın alınan gümüş miktarı son 7 senedenberi kaydedilmeyen en aşağı durumu teşkil etmektedir.

Amerika B. D-i hazinesinin 1940 yılı sonundaki gümüş stoku 3.135 milyon onza baliğ olmuştur. Halbuki 31.12.1939 tarihindeki stok 2.931,9 milyon onzu tutmuştur. Demek ki son bir sene zarfında memleketin gümüş stoku 203,1 milyon onz yani % 6,93 nisbetinde artmıştır.

Harp yüzünden Amerika B. D-ine olan altın akınının artması, gümüşün banknot

karşılığındaki hissesini azaltmıştır: 1939 da tedavülde bulunan bütün banknotların % 18-i gümüşle temin olunmuşken 1940 senesinde bu nevi teminat hissesi % 15,5-e inmiştir.

Amerika B. D-inde gümüşün onzu 1940 senesi zarfında $34 \frac{3}{8}$ ile $34 \frac{3}{4}$ dolar senti üzerinden muamele görmüşken Londra'da külçe gümüş 1940 bidayetinde onz başına $21 \frac{5}{16}$ pensle satılmış ve nisanda $20 \frac{1}{4}$ pense kadar inmiştir. 1940 senesi ortalarından itibaren yeniden bir gelişme kaydederek teşrin aylarında onz başına $23 \frac{3}{8}$ pense çıkmış ve sene sonuna kadar aşağı yukarı aynı seviyeyi muhafaza etmiştir. Safi gümüşün fiyatı ise 1940 senesi bidayetinde onzu 23 pens iken sene sonuna doğru $25 \frac{1}{4}$ pense yükselmiştir.

1940 senesi ortalarından itibaren yeniden bir gelişme kaydederek teşrin aylarında onz başına $23 \frac{3}{8}$ pense çıkmış ve sene sonuna kadar aşağı yukarı aynı seviyeyi muhafaza etmiştir. Safi gümüşün fiyatı ise 1940 senesi bidayetinde onzu 23 pens iken sene sonuna doğru $25 \frac{1}{4}$ pense yükselmiştir.

DEMİR ve ÇELİK:

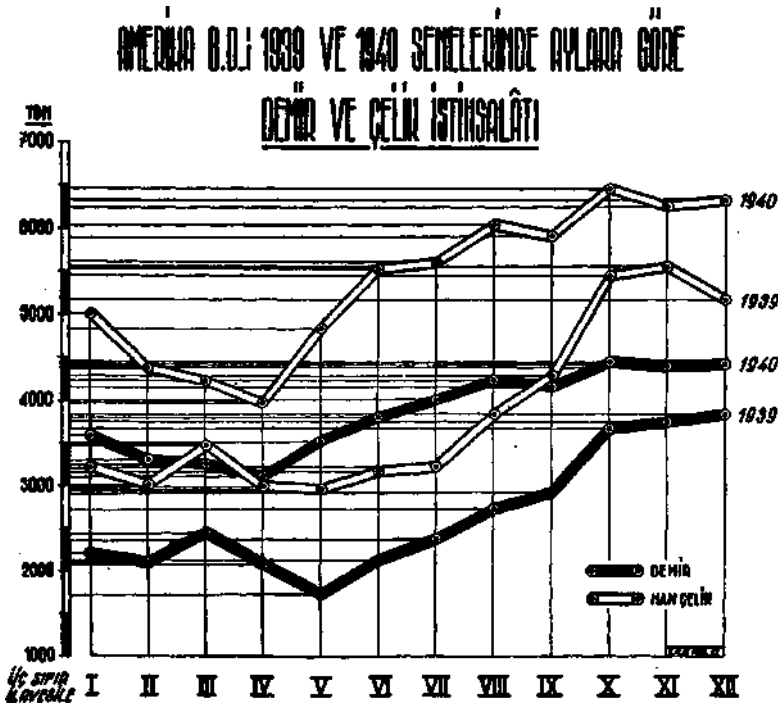
Asrî harp tankları, zırhlıları ve bombaları, demir ve çelik sarfiyatını fevkalâde artırmış bulunmaktadır. Harp haricinde kalan memleketlerin de demir ve çelik sarfiyatı 1939 senesine nazaran artmıştır, çünkü her ihtimale karşı silâhlanma faaliyeti başgöstermiştir. Çelik ve demire olan rağbetin artması karşısında 1940 senesi dünya istihsalâtı yeni bir inkişaf safhasına girmiş ve bilhassa Amerika B. D-inde demir ve çelik endüstrisi senelerdenberi kaydedilmiyen bir terakkiye mazhar olmuştur. Deniz seyrüseferinin emniyetsizliği karşısında şimdiye kadar ihtiyaçlarını yalnız ithalât ile temin eden bazı memleketlerde bile millî demir ve çelik endüstrisinin tesisine girişilmiş veya mevcut tesisat genişletilerek fabrikaların kapasitesi artırılmıştır. Bu tedbirler neticesinde 1940 senesi dünya çelik istihsalâtı 157.800.000 tona baliğ olmuştur. Bu miktar 1939 senesi istihsalâtı olan 134.983.000 tona nazaran 22.817.000 ton yani % 16,91 nisbetinde bir tezayüt kaydederek dünya istihsalâtında yeni bir rekor teşkil etmektedir.

Bilhassa Amerika B. D-inin çelik istihsalâtındaki artış dikkate lâyiktir. 1939 senesinde 46.419.000 tonu bulan çelik istihsalâtı 1940 senesinde % 34,76 nisbetinde artarak 64. 553.000 tona çıkmıştır. Ham demir istihsalâtı da son bir sene zarfında 32.087.000 tondan 46.361.000 tona yükselmiş ve % 44,49 nisbetinde çoğalmıştır. Bu miktar hazar senesi olan 1938 istihsalâtının tam 2,5 mislini teşkil etmektedir. Ameri-

ka B. D-nin işlenmiş çelik istihsalâtında da 1939 senesine nazaran 10 milyon ton gibi ehemmiyetli bir tezayüt mevcuttur. 1939 yılında 38.850.000 tonu bulan çelik mamulâtı 1940 senesinde 48.589.000 tona baliğ olmuştur.

Amerika B. D-inin iktisadî cepheden Avrupa harbine iştiraki ve İngiltereye tayyare, tank ve silâhla yardım azmi ve aynı zamanda memleketin millî müdafaa vasıtalarının artırma kararı çelik ve demir endüstrisinin tevsiine ihtiyaç göstermektedir. Mr. Roosevelt'in son bir tebliğine göre Amerika B. D-inin 1941 senesinde çelik fabrikalarının kapasitesi 87.576.000 ton ham çelik istihsaline muktedir olacaktır. 1942 senesinde ise verim kabiliyeti 91.125.000 tona varacaktır.

1941 senesinin ham çelik sarfiyatı aşağıdaki şekilde cereyan edecektir: 5,1 milyon ton memleketin silâhlanması için kullanılacaktır; Amerika B. D-inin endüstri ihtiyacı 61 milyon ton olarak tahmin edilmektedir; 13,4 milyon tonu İngiltere, Kanada ve diğer memleketlere ihraç olunacak ve mütebaki 8,07 milyon tonu her ihtimale karşı rezerv teşkil edecektir.

1940 senesi nihayetine doğru alınan tedbirler neticesinde 1941 senesinin ikin-cikânunda Amerika B. D-inin çelik istihsalâtı yeni bir artışla 6.934.000 tona baliğ olmuştur. Çelik ve demir endüstrisi sene nihayetinde kapasitesinin % 99-u ile çalışmaktadır. Son bir sene zarfında yüksek fırın sayısı 191 den 202-ye çıkarılmıştır.

Memleketin demir cevheri istihsalâtında da mühim bir terakki mevcuttur. New-York civarında

Adirondack demir madenlerinin 1940 senesi istihsalâtı 800.000 tona baliğ olmuştur. 1941 yılında istihsalât miktarının 1 milyon tonu aşacağı tahmin edilmektedir.

Amerika B. D-inin 1940 yılı demir ve çelik ihracatı 24.990.000 ton tutmuş ve 7.785.540 tonu tutan 1939 yılı ihracatının üç mislinden fazla olmuştur. 1940 senesi ihracatının 2.265.064 tonu çelik blok, 665.471 tonu ham demir ve 66.009 tonu da çelik çubuk teşkil etmiştir.

Bundan maada Amerika B. D-i 1940 senesi zarfında 2.798.000 ton hurda demir ve çelik ihracatı yapmıştır. Bu ihracatın 969.000 tonu İngiltereye, 963.000 tonu Japonyaya, 381.000 tonu Kanadaya ve 321.000 tonu İtalyaya ithal edilmiştir. İngiltereye olan ithalât 1939 senesine nazaran % 90,75 nisbetinde artmışken, Japonyaya satılan hurda demir ve çelik miktarı 2.026.000 tondan 963.000 tona inerek % 52,47 nisbetinde azalmıştır.

1941 senesi bidayetinden itibaren hurda demir ve çelik ihracatı lisansa tâbi tutulmaktadır. Hattâ Japonyaya olan hurda demir ihracatı tamamen yasak edilmiştir.

Bundan dolayı Japonyada hurda demir ve çelik fiyatı 1940 sonlarına doğru ton başına 90 yenden birden 160 yene fırlamıştır.

Amerika istatistiki malûmatına göre *Sovyet Rusyanın* 1940 senesi çelik istihsalâtı 21,8 milyon tona baliğ olmuştur. 1939 yılı istihsalâtının 18,5 milyon tonu bulmasına göre 1940 senesinde 3,3 milyon ton yani % 17,84 nisbetinde bir tezayüt dik-kate şayandır.

Jeolojik ekipler tarafından 1940 senesi zarfında yapılan araştırmalar neticesinde merkezî Siberyanın muhtelif mıntakalarında yeniden demir cevheri zuhuratı keşfolunmuştur.

İngilterenin 1940 senesi çelik istihsalâtı 15 milyon tona varmıştır. 1939 istihsalâtının 13,5 milyon tonu bulmasına nazaran burada da % 11,11 nisbetinde istihsal tezayüdü şayanı dikkattir. Kanada 1940 senesi zarfında 2 milyon ham çelik istihsal ederek verim kabiliyetini % 53,85 nisbetinde arttırmağa muvaffak olmuştur.

Almanya çelik ve demir endüstrisini teşvik maksadiyle yeni dört senelik endüstri plânı kabul etmiştir. Aynı zamanda Belçika, Polonya, Norveç ve Şimalî Fransa fabrikalarının faaliyetini artırmak yolunda zecrî tedbirler almaktadır.

İspanyanın 1940 senesi demir istihsalâtı % 25 nisbetinde artarak 427.791 tona ve ham çelik istihsalâtı da 78.000 ton bir tezayütle 484.762 tona baliğ olmuştur. Maamafih memleketin çelik istihsali dahilî harbe takaddüm eden senelere nazaran dundur.

Yugoslavya 1940 senesinde 85.000 ton ham demir istihsal etmiş ve 1939 senesine nazaran 24.000 ton bir artış kaydetmiştir. Yugoslavyanın Şibenik mevkiinde yeni bir izabehane tesis olunmuştur. Bundan maada mevcut yüksek fırınların tevsiine de girişilmiştir.

1.1.1941 tarihinde mer'iyet mevkiine girmiş olan yeni bir emir mucibince *Romanyanın* demir endüstrisi hükümet kontrolü altında merkezî büroda birleştirilmiştir. Bu büro demir endüstrisinin teşkilâtlandırılması, istihsal ve sarfiyatın tanzimi ve satış fiyatlarının kontrolü ile tavzif edilmiştir. Buna müşabih merkezî bürolar almanlar tarafından istilâ olunan Belçika, Polonya, Şimalî Fransa, Norveç ve sair memleketlerde de meydana getirilmiştir. Maamafih *Belçikanın* ham demir istihsalâtı 1939 yılında 3.06 milyon tondan 1940 senesinde 1,79 milyon tona inmiştir. Ham çelik istihsali ise aynı seneler zarfında 3.090.000 tondan 1.848.000 tona düşmüştür. 1940

bidayetinde 44 yüksek fırın çalışmakta iken sene nihayetinde faaliyette bulunan yüksek fırın sayısı ancak 23-ü tutmuştur.

Demir ve çelik fiyatlarına gelince Amerika B. D-inde 15.12.940 tarihinden itibaren çelik mamulâtı fob fiyatlarına ton başına 2 dolar bir zam yapılmıştır. Yeni zam neticesinde çelik levhaların libresi 2,45 sente, sıcak haddelenmiş sacın libresi 3,25 sente, ince çubuk 2,45 ve kalını 3,35 sente çıkmıştır. Hurda demir ve çelik fiyatları 1940 nihayetinde ton başına 1 dolar yükselmiştir. Yarı işlenmiş çeliğin fiyatı evvelki seviyesini muhafaza etmiştir. Galvanize sac fiyatlarının da 1941 senesinin ilk üç ayında değişmeyeceği beklenmektedir.

Buna mukabil Avrupa memleketlerinde demir ve çelik mamulâtı fiyatları oldukça bir yükseliş kaydetmektedirler. İngilterede ham demir son bir sene zarfında long tonu 5 sterlin 8 şilinden 6 sterlin 8 şiline, çelik raylar 12 15/- den 15. 12/6 İngiliz lirasına ve kazan levhaları da 12. 8/- den 17 sterline çıkmıştır.

Almanya 19.12.940 tarihli bir emirname ile iyi cins çelik fiyatına ton başına 12,60 rayşmark bir zam yapılmasına müsaade etmiştir. Fransada 6.12.940 tarihli resmî gazeteye göre birçok demir ve çelik mamulâtı fiyatları yeniden zam görmüştür. İhracat fiyatlarına da % 20 ye kadar zam yapılmıştır.

Demir ve çelik fiyatlarındaki yükseliş ve imraratın artması neticesinde müstahsillerin kazanç nisbeti de yükselmektedir. Amerika B. D-inin umum çelik istihsalâtında % 78,6 ile iştirak eden başlıca İL firmanın 117 milyon doları tutan 1939 senesi safi kârı 1940 senesinde aşağı yukarı bir misli artarak 232 milyon dolara baliğ olmuştur. Beynelmilel Amerika B. D-i çelik endüstrisinin 1940 safi kazancı 295 milyon doları tutmuştur. Millî müdafaa vergisinin yükselmesine rağmen Reupblik Steel Korparasyonu safi kazancını son bir sene zarfında 10,671 milyon dolardan 21,113 milyon dolara çıkarmıştır.

TAŞKÖMÜR ve LİNYİT:

Demir ve çelik endüstrisi inkişaf ettikçe taşkömür ve linyitin sarfiyatı da artmaktadır. Hattâ son senelerde taşkömür ve linyit yalnız bir mahrukat ve enerji menbai olmaktan çıkarak bazı endüstri branşlarında iptidaî madde yerini tutmağa başlamıştır. Terkibi petrol, sunî kauçuk ve sair mamulâtın istihsalinde taşkömür ve linyit gittikçe ehemmiyetini artırmaktadırlar. Bunların kimya sanayiindeki rolü de genişlemektedir. Modern teknik, taşkömür ve linyitten yüze yakın muhtelif madde ve eşya imal etmek imkânını vermektedir.

Bu vesile ile mecmuamızın geçen sayısında intişar eden linyit kıymetlendirilmesine ait makaleye işaret edelim.

1940 senesinde dünya taşkömür ve linyit istihsalâtı hakkında topyekûn malûmat elimizde olmamakla beraber, topraklarında harp edilmeyen veya istilâya maruz kalmıyan bütün başlıca müstahsillerin istihsalâtında yeni bir terakki şayanı dikkattir. Bu cümleden *Amerika B. D-i* 1939 senesinde 399.264.000 ton maden kömürü istihsal etmişken, 1940 yılında istihsalâtını % 14,47 nisbetinde arttırarak

457.048.000 tona çıkarmağa muvaffak olmuştur. *Sovyet Rusya'nın* taşkömür istihsalâtı son sene zarfında 124,4 milyon tondan aşağı yukarı 156 milyon tona çıkarak % 25,4 nisbetinde çoğalmıştır. Sovyet Rusya 1940 senesinde taşkömür istihsalâtını artırmak maksadiyle birkaç mühim tedbir almıştır. Bu cümleden madenlerde me-sai saati uzatılmış, amele ocağına biriktirilmiş, 6 günlük haftadan 7 günlük haftaya geçilmiş ve kadın amele sayısı artırılmıştır. *İngiltere'nin* 1940 senesi taşkömür istihsalâtı 270 milyon tona yaklaşmıştır. İhracatın güçleşmesine rağmen senenin ilk 9 ayı zarfında 22.868.903 sterlin kıymetinde taşkömür ve 2.095.046 sterlinlik kok ihracatı yapılmıştır. Yalnız Brezilyaya olan ihracat miktarı 135.000 tonu aşmıştır. Taşkömür istihsalâtının artması sayesinde 1941/42 kışı için ehemmiyetli stokların teşkiline imkân görülmüştür. İngiltere vasatı olarak her ay Amerika B. D-ine 50.000 ton kok ihraç etmiştir.

Yugoslavya'nın maden kömürü istihsalâtı (linyit dahil) 1939 senesinde 5.047.000 ton iken 1940 yılında % 45,94 nisbetinde bir teyazütle 7.366.000 tona baliğ olmuştur. Bulgaristan'ın devlet sermayesi ile işletilen Pernik ocaklarının 1940 linyit istihsalâtı 1939-a nazaran % 27 nisbetinde artarak 2 milyon tona çıkmıştır. Bundan maada Bobovdol devlet işletmeleri 110.000 ton ve Maritza ocağı 70.000 ton vermiştir.

Romanya 1940 senesinde ilk defa olarak taşkömür ihracatına başlamıştır. İsviçre ile İsveç ve Finlandiya'ya bir miktar maden kömürü ithal etmiştir. Fakat kok kıtlığı hissedilmektedir. 1.10.940 anlaşmasına göre Romanya 1941 senesinde Türkiye-den 10.000 ton kok ithal edecektir.

İtalya'nın taşkömür ihtiyacı harp yüzünden artmıştır. İstriye ve Sardinya kömür havzalarının istihsalâtı memleket ihtiyacının ancak dörtte birini temine kâfi geldiğinden Almanya'dan kara yolu vasıtasıyla her ay vasatı olarak 1 milyon ton taşkömür ve kok ithal edilmektedir.

Dahilî harp senelerinde asgarî haddine düşen İspanya'nın taşkömür istihsalâtı 1939 senesinde 6.089.346 tondan 1940 yılında % 27,49 nisbetinde artarak 7.763.269 tona baliğ olmuştur. Bundan maada İspanya da 1940 senesi zarfında 1.096.511 ton antrasit ve 545.439 ton linyit istihsal edilmiş bulunmaktadır.

Buna mukabil *Belçika'nın* 1940 senesi taşkömür istihsalâtı 1939 yılına nazaran 4,25 milyon bir tenakusla 25,6 milyon tonu tutmuştur. Bu miktardan 25 milyon tonu imrar edilmiştir. 1940 nihayetindeki taşkömür stoku 1,83 milyon tonu bulmuştur. Aynı senede 3,96 milyon ton kok istihsal edilmiştir. Bu miktar 1939 istihsalâtına nazaran 1.220.000 ton nokсандır.

Fransa'nın maden kömürü istihsalâtı 1940 nihayetinde normal miktarın ancak üçte birini teşkil etmektedir. Bundan dolayı dahilî ihtiyacı temine kâfi gelmemektedir. Bilhassa almanlar tarafından işgal olunmayan serbest Fransa'daki senevi ihtiyaç 20-25 milyon ton iken istihsalât 10 milyon tonu aşmamaktadır. İşgal olunan mıntakaların senevi kapasitesi 45 milyon tonu tutmaktadır. Burada almanlar tarafından alınan zecrî tedbirler ve iş mükellefiyeti sayesinde son zamanlarda istihsalâtın normal miktarın yarısına yaklaştığı görülmektedir.

Hollanda'nın normal taşkömür istihsalâtı senede 13-14 milyon tondur. Harp ve

istilâdan sekteye uğramış olan Hollanda kömür istihsalâtında da bir gelişme şayanı dikkattir. Buna rağmen dahilî ihtiyacın temini bazı güçlüklerle karşılaşmaktadır. Gaz kömürü ve antrasitin Almanya'dan ithalâtı için tedbirler alınmış ise de bazı endüstri branşları mahrukat kıtlığı yüzünden tatil etmek mecburiyetindedirler. Bundan dolayı memleketin taşkömür istihsalatı henüz halledilmemiş bir mesele telâkki edilmektedir.

Norveç sulp mahrukat ihtiyacını Spitzbergen adasından temine çalışmaktadır. İngiltere'den olan ithalât tamamen kesilmiştir. Memlekette kok ancak hastahaneler ve resmî dairelere satılmaktadır. Hususî müessese ve eşhasın kok yakması memnudur.

Finlandiya'da başgösteren maden mahrukatı kıtlığı yüzünden hükümetçe bütün stoklar kontrol altına alınmış olup taşkömür satışları ancak vesika mukabili mahdut bir miktarda yapılmaktadır.

Japonya bir taraftan Sahalin zuhuratındaki istihsali teşvik ederken, diğer taraftan Mançuko ve Şimalî Çin ocaklarında istihsalin tezayüdü için tedbirler almış bulunmaktadır. Senevi 55 milyon tona balığ olan taşkömür ihtiyacının büyük bir kısmı komşu memleketlerden ithal edilmektedir.

Kanada'nın 1939 senesinde 10.836.000 tonu bulan maden kömürü istihsalatı 1940 yılında takriben % 20 nisbetinde artarak 12.380.000 tona balığ olmuştur. Bu miktar memleket ihtiyacını temin edemediğinden Amerika B. D-i ile İngiltere'den taşkömür ve kok ithaline müracaat edilmiştir.

Cenubi Afrika İttihadı'nın taşkömür sanayiinde de bir ilerleme mevcuttur. 1939 senesinde 16.476.000 tonu bulan taşkömür istihsalatı 1940 yılında 17.178.000 tona çıkmıştır.

1940 senesinde kaydedilen istihsal tezayüdüne rağmen sarfiyatın artmasından dolayı dünya piyasasında taşkömür ve kok fiyatları yükselmiştir. Fiyat tereffüü İngiltere'de mahrukat nev'ine göre % 6,15 ilâ % 29,37 arasında tahavvül etmiştir. 1939 ve 1940 senelerinin ikinciteşrin sonlarında İngiltere'de taşkömür ve kok fiyatlarının durumunu ve bir sene zarfındaki yükselişin % nisbetlerini aşağıya dercediyoruz (long ton başına sil/pens hesabı).

T a ş k ö m ü r c i n s i	1939	1940	Fiyat yükselişi	
			şil/p.	% nisb.
Lancashire ev teshinatı âla	30/3	33/7	3/4	10,61
Yorkshire » » »	34/3	36/5	2/2	6,15
Cannock » » »	38/6	41/5	2/11	6,66
Glasgow birinci nevi	22/9	26/3	3/6	14,70
Antrasit iyi nevi	35/3	39/-	3/9	9,82
Patent nevi Cardiff	27/6	32/6	5/-	18,32

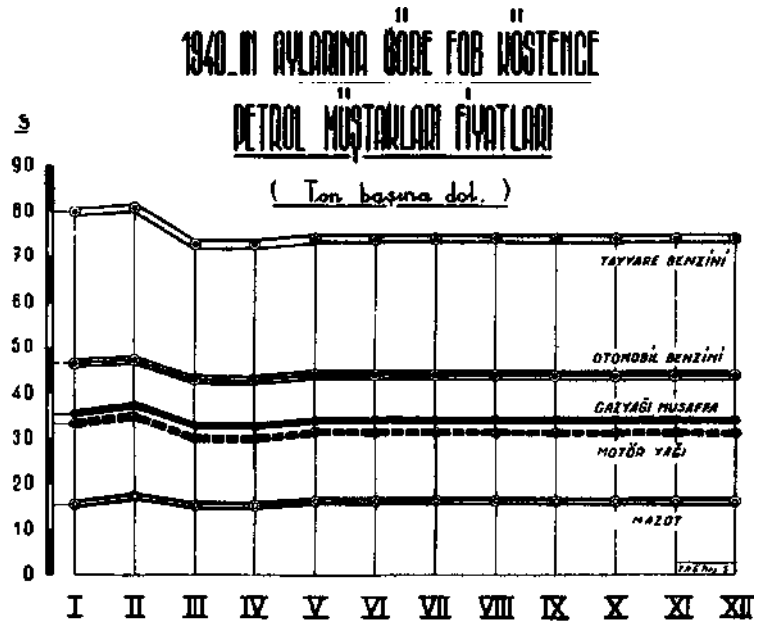
Taşkömür cinsi	1939	1940	Fiyat yüksekliği	
			şil p.	% nisb.
Buhar kom. alâ Cardiff	27/-	31/6	4/6	15,93
Bunker (elenmemiş) Cardiff	18/9	23/8	4/11	24,66
Northumberland ufak	19 3	20/11	4/8	24,24
Lancashire buhar alâ	23/6	26/3	2/9	10,52
Gaz kömürü Durham	22/-	25/5	3/5	14,77
İzabe kok Middelbrough	33/-	39/11	6/11	19,85
* * Cenubi Wales	28/-	34/9	6/9	23,04
* * Newcastle fob	31/3	40/6	9/3	29,37

Diğer memleketlerde de 1940 senesi zarfında taşkömür ve kok fiyatlarına birkaç defa zam yapılmıştır. Navlun fiyatlarının 1939-a nazaran birkaç misli yükselmesi bilhassa taşkömür ithal eden memleketlerde fiyat farklarını artırmıştır.

PETROL:

Asrî motor ve tayyare harbinin petrol müştaklarına olan ihtiyacı karşısında 1940 senesi petrol endüstrisi için bir rekor yılı olmuştur. Amerika B. D-inin tahmin ve hesaplarına göre 1940 yılında dünya ham petrol istihsalâtı 2.138 milyon fiçiyı çıkmıştır. 1939 senesinin petrol istihsalâtı 2.066 milyon fiçiyı tutmasına nazaran 1940 yılında 72 milyon fiçi yani % 3,48 nisbetinde bir tezayüt mevcuttur. Bu tezayütte dünya ham petrol istihsalâtında %61-63 nisbetinde hissedar olan Amerika B. D-inin iştiraki dikkate şayandır. 1939 senesinde 1.255.784.000 fiçiyı bulan Amerika B. D-inin ham petrol istihsalâtı 1940 yılında % 7,16 nisbetinde artarak bir milyar 345.735.000 fiçiyı veya varile başlığı olmuştur.

Petrol müstahsilleri arasında ikinci mevki tutan dünya istihsaline % 10,5 nisbetinde iştirak

eden Sovyet Rusya petrol istihsalâtı 216,5 milyon fiçidan 1940 senesinde 224 milyon fiçıya yükselmiş ve % 3,46 nisbetinde artmıştır.

Meksika istihsalâtında da 572.000 varil bir tezayüt kaydedilmiş ve 1939 yılında 42.898.000 varili bulan ham petrol istihsalâtı 1940 da 43.470.000 varile yükselmiştir.

İstihsalâtını artıran memleketler arasında Mısır, Suudî Arabistan ve Arjantin şayanı dikkattir. Mısır'ın istihsal tezayüdünisbeti 1939-a nazaran % 29,2-yi bulmuştur. Suudî Arabistan istihsalâtı 1939 yılında 3.933.000 varil iken 1940 senesinde % ,21,28 nisbetinde artarak 4.770.000 varili bulmuştur. Arjantin istihsalâtı da 18,615 milyondan 20.476.000 fiçıya çıkararak % 10 nisbetinde bir tezayüt kaydetmiştir.

Buna mukabil İran, Irak ve Bahreyn adalarının 1940 senesi istihsalâtı ihracat imkânlarının güçleşmesi yüzünden tahdide tâbi tutulmuş olup 1939 yılına nazaran daha az olmuştur. 1939 senesinde 77.030.000 varile varan İran petrol istihsalâtı 1940 senesinde % 12,64 nisbetinde azalarak 67,29 milyon varili tutmuştur. Irak petrol istihsalâtı da 25,72 milyon fiçıya inmiş ve % 16,47 nisbetinde bir tenakus kaydetmiştir.

Dünya petrol istihsalâtının yarısından fazlasını temin eden Amerika B. D-inde 1940 senesi zarfında yapılan yeni kesifler sayesinde rezervi 1.749 milyon varil tutarında yeni kaynaklara tesadüf edildiğinden memleketin petrol rezervi 1941 bida-yetinde 20.099 milyon varile çıkmıştır. Petrol istihsalâtının artmasına muvazi Amerika B. D-inin dahilî sarfiyatında oldukça bir tezayüt göze çarpmaktadır. 1939 senesinde 1.231 milyon varili bulan dahilî sarfiyat 1940 senesinde % 7,23 nisbetinde çoğalmış ve 1.320 milyon varile balığ olmuştur. Buna mukabil petrol müştaklarının ihracatında % 28,15 nisbetinde bir tenakus kaydedilmiştir, zira ihraç edilen miktar 1939 yılında 184 milyon varil iken 1940 senesi ancak 132,2 milyon varili tutmuştur.

Petrol müştaklarına göre 1939 ve 1940 seneleri dahilî sarfiyatı ile ihracat miktarları aşağıda yazılıdır (milyon varil hesabı):

Müştaklar	Dahilî sarfiyat		ihracat	
	1939	1940	1939	1940
Benzin	555,5	590,0	44,6	25,0
Gazyağı	60,5	68,3	8,2	3,5
Motor yağı	138,7	163,0	32,0	23,3
Mazot	319,7	335,0	17,5	16,4
Makina yağı	23,7	24,6	11,9	11,2
Petrol muma (milyon libre)	325,5	375,9	232,7	193,0

Amerika B. D-inin petrol ihracatı sene nihayetine doğru azaldığından petrol ve müştakı stoku gittikçe artmıştır. 1939 nihayetinde 29,75 milyon varili tutan Kaliforniya petrol stoku 1940 sonlarına doğru 38,21 milyon varile çıkmıştır. Bundan dolayı fiyatların fazla inmesini önlemek maksadiyle bazı mıntakalarda petrol istihsalâtının tahdide tâbi tutulmasına lüzum görülmüştür. Maamafih gazyağı fiyatı galon başına 1/8 sent bir tenzilât kaydetmiştir.

1940 ikinci teşrin ilâ 1941 ikinci kânunu aylarında fob Meksika sahili (Golf) petrol müştakları fiyatları şöyledir (galon başına sent):

Petrol müştakı	Nevi	II. Teşrin 1940	I. Kânun 1940	II. Kânun 1941
Benzin	60/62° Be	3 5/8 4 5/8	3 1/2	3 1/2
	* 64/66° Be	4	3 1/2	3 1/2
Gazyağı	motor	3 5/8	3 1/4	3 1/4
	beyaz	3 7/8-3 3/8	3 3/4-4	3 5/8-4
Motor yağı	43/47°	3 1,8-3 3/8	3 1/8-3 1/4	3 1/8-3 1/4
	48/52°	3 1/8-3 5/8	3 1/8-3 5/8	3 1/8-3 5/8

New-York piyasasında 1940 sonuna doğru Pensilvanya ham petrolü varil başına 1,13 ilâ 2,15 dolar arasında muamele görmüştür.

Romanyanın 1940 senesi petrol endüstrisi vaziyetine gelince petrol istihsalâtında 1939 yılına nazaran 427.000 ton yani % 6,8 nisbetinde bir tenakus dikkate şayanıdır. 1940 senesi istihsalâtı 5.813.000 tonu bulmuştur. Bu miktardan 5.469.000 tonu tasfiyeye tâbi tutulmuş ve 4.985.000 ton petrol müştakı elde edilmiştir. Aynı zamanda memleketin dahilî sarfiyatı % 4,3 nisbetinde artarak 1.862.000 tona baliğ olmuştur. 1939 senesinde 4.177.571 tonu bulan petrol müştakları ihracatı % 16,4 nisbetinde azalmış ve 3.492.937 tona düşmüştür.

Harp yüzünden petrol fiyatlarının yükselmesiyle 1939 senesi ihracatı 11.224.904.000 ley kıymetinde iken 1940 yılında bu meblâğ bir misli artarak 22.949.655.000 leyi tutmuştur. 1940 yılı ihracatının 1.333.500 tonu benzin, 623.719 tonu gazyağı, 664.699 tonu motor yağı, 521.098 tonu mazot ve 300.414 tonu da petrol bakiyelerinden ibarettir.

Romanya petrol endüstrisinde son zamanlarda devletleştirmeğe doğru yeni bir cereyan şayanı dikkattir. Hükümetin sıkı kontrolü altında bulunan petrol sanayinin bütün aksiyonları mühüre tâbi tutulmuş ve boru hatları hükümetçe satın alınmıştır. Petrol fiyatları son zamanlarda hükümet makamları tarafından tesbit olunmaktadır. Bundan dolayı 1940 bidayetinde yükselmeğe başlayan fiyatlar mart ayında indirilmiş ve sene sonuna kadar aynı seviyeyi muhafaza etmiştir. Hükümetçe alman tedbirlerle tayyare benzini ton başına 81,36 dolardan 73,94 dolara, otomobil benzini 47,94 den 43,94 dolara, gazyağı 36,80 den 33,83 ve motor yağı 34,41 dolardan 31,37 dolara indirilmiştir.

Deniz seyrüseferinin emniyetsizliği, diğer taraftan tayyare harbinin büyük miktarda benzin sarfiyatına mal olması Avrupa'da petrol kıtlığına sebep olmuştur. Bundan dolayı benzin sarfiyatı sıkı bir kontrole veya vesika usulüne tâbi tutulmuştur. Odun veya metan gazı, taşkömür yakan otomobil ve vapurların sayısı çoğaltılmaktadır. Bazı memleketlerde benzin yerine nebatî yağlar, alkol kullanılmasına başlanmıştır. Milyarlarca ton petrole malik dünya bir harp yüzünden petrol bakımından da büyük sıkıntı geçirmektedir.

M. T. A.